

Predikatie over Johannes 1:10, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 26 januari 1939 te Rotterdam

Gezongen: Psalm 89:1, 2 en 3.

Gelezen: Johannes 1:1-18.

Gebed:

Algenoegzaam en aanbiddelijk Opperwezen, eeuwig, enig en drie-enig God, Vader, Zoon en Heilige Geest, uit Wie, door Wie en tot Wie alle dingen zijn, doe ons naderen tot U met eerbied en in Uw vreze. Gij zijt groot en goed en heerlijk. Gij zijt de Schepper van al wat leeft, en ook Onderhouder daarvan. Gij zijt de Herschepper van Uw Gemeente. Van ogenblik tot ogenblik hangt alles van U af, zowel in de genade als in de natuur. Zonder U kan niemand zich roeren of bewegen, en in de dagen van Uw omwandeling op aarde gaf U dit onderricht aan Uw jongeren: ‘Want zonder Mij kunt gij niets doen.’

Doe ons U zoeken. Wie U vindt, die vindt het leven en trekt van U een welgevallen. De vervulling van al onze noden en behoeften, zij is bij U te vinden, en buiten U is het alles leeg en dreigend. Ach, schenk ons dan uit Uw volheid wat wij nodig hebben om een rechte blik te hebben op het leven van onszelf, op de oorsprong ervan, op de toekomst ervan en op het leven in het algemeen.

Wij zijn van U afgevallen, en nu ontbreekt ons wat wij behoeven om het naar U te wenden, om U te zoeken, ons leven te zien, te zoeken en te hebben in U. Wij dwalen. Wij zijn op een verkeerde weg, en het einde van ieder van onze wegen is de dood. Niemand kan ons dit laten zien, geen mens kan ons hiervan overtuigen. Grote Ontfermer, in welk een waan leven wij! Hoe zijn wij overgegeven aan onszelf! En hoe verkiezen wij dag op dag wat wij niet verkiezen moesten, en verwerpen wij wat wij met ons hart moesten aannemen! Ach, onze ellende is onuitsprekelijk, de ellende van de wereld is onuitsprekelijk, en dan nog de schuld, die van de aarde tot de hemel reikt, de moedwilligheid, de boosheid! Heere, zie ons aan en gedenk ons in de Heere Jezus Christus, in Wie het is, in Wie het geheel is. Hij kwam om het te verwerven, en Hij heeft het verworven, en Hij is ermee aan Uw rechterhand. Wil uit Uw volheid ons schenken wat wij

nodig hebben, wat wij nodig hebben om dat te zien, om Hem te zoeken, Hem aan te nemen, en door Hem tot U te komen.

Door Uw goedheid zijn wij nog weer met elkander aan deze plaats vergaderd. Geef ons wat wij nodig hebben. Geef ons in de opening van onze lippen Uw getuigenis, en doe ons spreken naar de zin en de mening van Uw Geest. Zo alleen zou het zijn tot verheerlijking van U. Maar van onszelf zijn wij onbekwaam.

Bereid Uw Woord in onze harten een plaats. Gij weet dat wij het verwerpen. En somtijds denken wij nog dat het aangenomen is door ons! Ontdek ons. En open Gijzelf ons hart, opdat wij voor U ons hart mogen openen.

Ach, doe onder ons Uw Woord uitgaan in deze ogenblikken, en doe ons van de ons verleende voorrechten gebruikmaken bij het licht en door de kracht van Uw Heilige Geest.

Zegen Uw Gemeente; houd haar staande. De apostel Paulus zegt: 'Wij hebben dan altijd goeden moed.' De omstandigheden waarin hij leefde, waren waarlijk niet zoveel beter dan die waarin wij ons bevinden. Leer ons dit met hem zeggen. Laat ons niet toe onze weg te gaan, maar doe ons aan U ons vastklemmen, U volgen in het geloof dat Gij God zijt en niemand meer.

Voeg nog toe aan Uw Gemeente die zalig worden. Gedenk zieken, lijdenden, stervenden, die U zoeken. Ontferm U over ons volk, over onze regering, over onze vorstin. Ontferm U over de mensheid.

Amen.

Gezongen: Psalm 36:3.

Wij vragen Uw aandacht voor het tiende vers van Johannes 1:

'Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem gemaakt; en de wereld heeft Hem niet gekend.'

'Hij was in de wereld', Hij, de Zoon van God, de Heere Jezus Christus, Hij Die waarachtig God is en ook waarachtig, rechtvaardig mens, God en mens in één Persoon. Voor mij en voor u komt het erop aan dat wij Hem

kennen, want wanneer wij Hem kennen, dan kennen wij óók de Vader en de Heilige Geest.

Hoe wordt Hij gekend? Het antwoord op deze vraag is duidelijk gegeven in Galaten 1 vers 15 en 16. Daar zegt de apostel Paulus: 'Maar wanneer het Gode behaagd heeft, Die mij van mijner moeders lijf aan afgezonderd heeft, en geroepen door Zijn genade, Zijn Zoon in mij te openbaren, opdat ik Denzelve door het Evangelie onder de heidenen zou verkondigen, zo ben ik terstond niet te rade gegaan met vlees en bloed.' Ligt het in onze harten zó, dan kennen wij Christus, en wij hebben in Hem gezien de gehele Godheid.

Wanneer gij de Heere Jezus Christus kent, dan vertrouwt gij ook op Hem. Zó staat het in de negende Psalm: 'En die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen' (vs. 11). God wil het zo. Hij zegt: 'Deze is Mijn geliefde Zoon, in Denwelken Ik Mijn welbehagen heb; hoort Hem' (Matth. 17:5). Gij kunt niet anders, want waar gij ook ziet in de wereld om u heen, of in uw eigen hart, uw leven, gij ziet slechts wat u tot wanhoop zou kunnen brengen. En gij wilt niet anders, want gij zijt verenigd met de weg die God van eeuwigheid uitdacht om zondaren zalig te maken. En als gezegd wordt: 'Dit is de weg, wandelt in denzelve' (Jes. 30:21), dan geeft uw hart ten antwoord: 'Dat wil, dat zal ik doen; ik zoek den zegen alleen bij U, o Bron van troost en licht' (Ps. 27:5 ber.).

De Heere Jezus Christus wordt hier het Licht genoemd. Er staat in het negende vers: 'Dit was het waarachtige Licht, Hetwelk verlicht een iegelijk mens, komende in de wereld.' Ook op andere plaatsen, toehoorders, vinden we deze uitspraak. De Schrift verwerpt hiermee de mens, de kracht van de mens en wat de mens heeft. Zij verwerpt iedere godsdienst waarin Jezus Christus niet gevonden wordt, waarvan Hij niet de inhoud is. Men is het hiermee niet eens, ik niet en u niet, niemand van nature. Het heeft zonder twijfel de schijn dat het christendom veel aanhangers heeft, maar, toehoorders, er zijn maar weinig mensen die het christendom kennen. Er zijn weinig christenen die u verslag zouden kunnen geven van wat zij zeggen te geloven. Waar Christus is, daar is het licht. Dit moet voor ons allen vaststaan. Wij moeten ons geen ogenblik behoeven te bedenken om ons oordeel uit te spreken over deze zaak. De apostel Paulus heeft dat ook niet gedaan. Hij schreef aan de Efeziërs: 'Want gij

waart eertijds duisternis, maar nu zijt gij licht in den Heere' (Ef. 5:8).

Toehoorders, in de nacht kan de maan een aangenaam schijnsel geven, maar dan is het toch nog nacht. De Heere Jezus Christus is de zon, en bij het opgaan van de zon wordt het dag. Wanneer u dit leerde verstaan, dan hebt u gezongen met de dichter van de 118e Psalm: 'Dit is de dag, de roem der dagen, Dien Isrels God geheiligd heeft' (vs. 12 ber.).

Er zijn altijd maar weinig mensen geweest die deze dingen verstonden, maar er zijn er geweest, en zij zullen er zijn. David was zo iemand. Hij bad: 'Ontdek mijn ogen, dat ik aanschouwe de wonderen van Uw wet' (Ps. 119:18). De mens die zó bidt, bidt met zijn hart. Hij verstaat het; het gehele geheim is door God hem verklaard. De Samaritaanse vrouw verstond het ook, zij riep: 'Komt, ziet een Mens Die mij gezegd heeft alles wat ik gedaan heb; is Deze niet de Christus?' (Joh. 4:29). Verstaat gij de rijkdom van deze gedachte? Wanneer gij begrijpt wat door de Samaritaanse vrouw gezegd is, dan begrijpt u de dingen die des Geestes Gods zijn, zij zijn u niet langer dwaasheid (1 Kor. 2:14). De apostel Paulus was ook zo iemand. Hij zegt: 'Maar hetgeen mij gewin was, dat heb ik om Christus' wil schade geacht' (Filipp. 3:7). Dat is het keerpunt in het leven van een mens. Hier verandert alles. Hier verandert het hart. Hier krijgt een mens het rechte oogmerk. En als iemand het rechte oogmerk ontvangen heeft, dan is hij veranderd, vernieuwd, dan is hij uit God geboren. De apostel Petrus sprak in een rede die hij eens hield deze woorden: 'En de zaligheid is in geen ander; want er is ook onder den hemel geen andere naam, die onder de mensen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden' (Hand. 4:12).

Ten slotte, ieder die gelooft, behoort tot deze mensen; ieder die gelooft, zegt met zijn hart: 'Buiten Jezus is geen leven, maar een eeuwig zielsverderf.'*

Wij moeten nooit uit het oog verliezen dat er tweeërlei kennis is: een algemene en een bijzondere. Leest gij boeken waarin daarop gewezen wordt? Hoort gij predikaties waarin dit naar voren gebracht wordt? Er is een algemene kennis, en deze kennis is niet zaligmakend. Er is een bijzondere kennis, en in het licht van deze kennis ziet men het onderscheid tussen de algemene kennis en de bijzondere. De bijzondere kennis is zaligma-

* Nicolaus Barentsonius (1609-1682), Niet dan Jezus. Zie bundel 1997-'99, blz. 239.

kend. Het genoemde onderscheid kan nooit worden gezien, tenzij men de bijzondere kennis ontvingen heeft.

'Hij was in de wereld.' Toehoorders, deze uitspraak verwijst ons naar Romeinen 1 vers 20. Daar zegt de apostel Paulus: 'Want Zijn onzienlijke dingen worden van de schepping der wereld aan uit de schepselen verstaan en doorzien, beide Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid, opdat zij niet te verontschuldigen zouden zijn.'

De gevallen mens heeft niet alles verloren; hij is het dier niet gelijk geworden. Hij bezit enige kennis van het onderscheid tussen goed en kwaad, en in de tweede plaats heeft hij enig besef van godsdienst. En deze zegeningen heeft hij van de Heere Jezus Christus, zoals wij straks hopen te zien. Hij ziet het niet, zodat hij met deze zegeningen in Christus niet eindigt, maar hij heeft ze toch van Hem. En dat wordt hier gezegd met de woorden van Johannes 1 vers 10: *'Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem gemaakt; en de wereld heeft Hem niet gekend.'*

De wereld, het heelal, is niet geworden, maar geschapen. Het wetenschappelijk onderzoek brengt dit niet aan het licht. Toehoorders, waarachtig geloof brengt tot de oorsprong, en dan ziet men, verstaat men de leer van de schepping. Mag ik het nog eens zeggen: waarachtig geloof brengt tot de oorsprong, tot God – niet alleen tot Jezus – tot GóD, en dan verstaat men de leer van de schepping. De mens gaat tot de stof, maar men moet tot de Geest gaan. Wanneer men gaat tot de stof, komt men niet tot de Geest, en men blijft wat men is: een atheïst, of men wordt dit nog in ergere mate! Wie tot de Geest gaat, verstaat de oorsprong van de stof. En dan zegt men: 'Door het geloof verstaan wij dat de wereld door het woord Gods is voorbereid, also dat de dingen die men ziet, niet geworden zijn uit dingen die gezien worden' (Hebr. 11:3).

Onder deze bevoorrechten bevond zich ook de dichter van de 19e Psalm. Van hem zijn de woorden: 'De hemelen vertellen Gods eer, en het uitspansel verkondigt Zijner handen werk' (vs. 2). Ik weet niet of u ook tot deze bevoorrechten behoort. De aanschouwing van God in Christus brengt mee de kennis van God als Schepper en Onderhouder van alle dingen.

'En de wereld heeft Hem niet gekend.' Ik heb gezegd dat de wereld enige kennis heeft van het onderscheid tussen goed en kwaad en ook enig godsdienstig inzicht. Maar toehoorders, zij komt desondanks niet tot de oor-

sprong van alle dingen. Wat zij weet, wordt in haar een oorzaak van allerlei dwaling en van allerlei afgoderij, terwijl goed en kwaad door haar dooreengehaald worden. Zij eindigt dus nooit in Christus; zij komt nimmer tot de bron. En daarom staat hier: *'En de wereld heeft Hem niet gekend.'* Christus is de Schepper van de wereld, de wereld wordt door Hem welgedaan, en nu staat er: 'Een os kent zijn bezitter en een ezel de kribbe zijns heren; maar Israël heeft geen kennis, Mijn volk verstaat niet' (Jes. 1:3). Zó spreekt de Heilige Schrift. En, toehoorders, nu moet ieder zich afvragen hoe zijn hart spreekt.

Uit hetgeen wij gezegd hebben, is duidelijk gebleken dat de wereld God niet zoekt. Er staat in het boek Job: 'Maar niemand zegt: Waar is God, mijn Maker, Die de psalmen geeft in den nacht?' (Job 35:10). De wereld, ieder mens, is schuldig en ellendig. De apostel Paulus heeft het zo beschreven: 'Dat gij in dien tijd waart zonder Christus, vervreemd van het burgerschap Israëls, en vreemdelingen van de verbonden der belofte, geen hoop hebbende, en zonder God in de wereld' (Ef. 2:12). Mens, in welke tijd van uw leven hebt gij dit onderschreven? Ga er niet overheen! De wereld, toehoorders, kan niet betalen, en zij kan zich evenmin verlossen. Zij is een gebodene. Dat moet u leren verstaan. U moet leren verstaan dat het aan uw kant hopeloos is. Dat betekent de rechte zelfkennis te hebben. U moet leren verstaan dat het aan uw kant hopeloos is, want u moet niet godsdienstig worden, maar u moet uit uzelf gaan. Het was het verlangen van de apostel Paulus dat hij gevonden mocht worden in de Heere Jezus Christus (Filipp. 3:9). En men mag gerust zeggen dat dit, ten opzichte van zijn eigen geluk, zijn enige verlangen was! Zo moet het in ons hart óók liggen.

God, toehoorders, kan en wil de wereld redden. Dat leest u ook heel duidelijk in de Bijbel, nietwaar? 'Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.' Dat staat in Johannes 3 vers 16. 'De wereld', daar behoort u toch bij, geliefden? Dus moet u zich afvragen of u gelooft dat God u kan en wil redden. U moet er niet overheen gaan, maar u recht voor deze vraag plaatsen: Geloof ik, geloof ik met mijn gehele hart, dat God mij kan en wil redden? Dat is de tweede vraag die u zich moet stellen.

Nu een derde vraag: Hebt u zich door de Heilige Geest laten brengen

tot Christus, en door de Heere Jezus tot God? Dat is de derde vraag. Door de Heilige Geest. Want vele mensen zijn tot Christus gekomen, maar zij stonden niet stil bij de vraag wie hen daar gebracht heeft. En, toehoorders, er staat toch in de Bijbel: ‘Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekke’ (Joh. 6:44). Men kan dat weleens horen: ‘Maar als men nu gelooft, ja, als men gelooft, is het goed.’ De catechismus vraagt naar een *oprecht* geloof (zondag 7), en dat betekent aan Gods zijde: getrokken te worden, gedragen, weggedragen en overgezet te worden in Christus door de Heilige Geest. En als de Geest ons gebracht heeft tot Jezus, dan brengt Jezus ons in de gemeenschap Gods, zodat wij dan de heerlijkheid Gods zien. ‘Heb Ik u niet gezegd, dat zo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zien zult?’ (Joh. 11:40). En wat is deze heerlijkheid? Dit kunt u vinden in Exodus 33 vers 22 en 23: de geschiedenis waar u leest dat Mozes in een kloof gesteld werd, en dat dan God aan zijn aangezicht voorbijgaat en dat hij de achterste delen van God ziet, en dan kunt u lezen wat daar uitgeroepen wordt.

Dat is Gods heerlijkheid te zien, dat is Zijn goedheid. Daarvan zegt de apostel Petrus: ‘Indien gij anders gesmaakt hebt dat de Heere goedertieren is’ (1 Petr. 2:3). Wie dit gesmaakt heeft, die heeft de heerlijkheid Gods gezien. Er zijn wel vele mensen die over de goedheid Gods spreken, maar dat is meestal het rechte niet. U moet niet spreken over de goedheid die in God verborgen is, maar over de goedheid die God geopenbaard heeft, geopenbaard in Jezus Christus. En wanneer gij deze goedheid gezien hebt, geproefd hebt, dan hebt gij de heerlijkheid Gods gezien.

En dan is er een vierde vraag die gij u te stellen hebt, deze: Is u door het zien van de heerlijkheid Gods wedergeboren, vernieuwd? Vele mensen spreken over de wedergeboorte, maar zij zeggen het ‘hoe’ er niet van; zij verklaren deze zaak niet. De wedergeboorte komt tot stand door een middel. Dit middel is de aanschouwing van Gods heerlijkheid, en als een mens Gods heerlijkheid aanschouwt, dan ondervindt hij de wedergeboorte. Dat ik hierbij niet buiten de Schrift sta, of tegen haar inga, dat hoort u uit deze woorden: ‘En wij allen, met ongedekten aangezichte de heerlijkheid des Heeren als in een spiegel aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest’ (2 Kor. 3:18).

Wanneer u nu deze vragen bevestigend kunt beantwoorden, dan is uw weg voorgeschreven, en dat is: volgen, volgen! En dan staat er: 'Ik ben het Licht der wereld; die Mij volgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben' (Joh. 8:12). God zal dan voorgaan als een goeertieren Vader, en Zijn voorzienigheid zal het zó maken, dat gij vindt wat u nodig hebt. Wat is het waarachtige leven? Dat is: God te dienen, en dat is: genieten van de vrijheid! Daarom wordt ook gezegd van hen die de eerstelingen des Geestes hebben (Rom. 8:23), dat zij het zijn 'die het Lam volgen, waar Het ook heen gaat' (Openb. 14:4). En u moet meer zien op het Lam dan op de druk der tijden, meer zien op de Heere dan op de benardheid van de omstandigheden waarin u zich bevindt. 'Voor hen die 't heil des Heeren wachten, zijn bergen vlak en zeeën droog.'^{*} En gij moet dit ondervinden tot aan uw dood toe, en dan zult gij overgaan in de eeuwige heerlijkheid!

Wanneer gij deze vragen niet kunt beantwoorden, dan moet u zich haasten, want in korte tijd kan er veel gebeuren. Er kan in korte tijd veel veranderd zijn. En daarom zegt de Schrift: 'Zoekt den HEERE terwijl Hij te vinden is; roept Hem aan terwijl Hij nabij is' (Jes. 55:6). En wanneer gij u op deze dingen laat wijzen, wijs er dan ook uw kinderen op en uw naasten, en maak door de genade des Geestes ernst met het woord des Heeren: 'Maar één ding is nodig' (Luk. 10:42).

Amen.

Gebed:

Dat deze dingen nog kunnen worden gezegd, Heere, dat hebben wij aan U te danken. Gij waart in Jezus Christus de wereld met Uzelf verzoevende, hun zonden hun niet toerekenende en hebt het woord der verzoening in ons gelegd. Zonder de zaligheid die in Jezus is, zou er geen hoop zijn. Ach, dat het ons geschonken worden mocht het oog des harten op deze dingen te slaan. Wil ons daartoe bearbeiten door Uw Woord en Geest. Verklaar het alles in onze harten. Wij zijn van onszelf afkerig, en niemand vraagt naar U, en toch heeft ieder mens U nodig. Hoe ongelukkig is niet de mens die buiten U is, Heere. Doe het nog menigeen zien en gelo-

* Hieronymus van Alphen (1746-1803), Gez. 244:4 Ned. Herv. Gezangbundel (1938).

ven, opdat Uw Naam moge worden aangeroepen. Is de tijd voor deze dingen niet gunstig? De tijd is er nooit gunstiger voor geweest. Gij hebt een arm met macht, Uw hand heeft groot vermogen. En ten aanzien van een van Uw knechten werd gezegd: 'Is deze niet een vuurbrand uit het vuur gerukt?'

Heere, Gij zijt Dezelfde gebleven, en de noden en de behoeften van de mens zijn ook niet veranderd. Doe nog wonderen, en versterk hetgeen Gij hebt gewrocht.

Laat Uw volk U aankleven en volgen, U volgen door het bezaaide en het onbezaaide. Zo het zijn kan, geef dat volk nog gebed, gebed voor Nederland, gebed in betrekking tot de nood van de arme wereld. Heere, geef Uw kinderen stil te zijn, en uit te zien naar wat U doen zult. Want: 'Heilig zijn, o God, Uw wegen.' Ieder mens is verantwoordelijk. Wij staan allen schuldig. Zal er een kwaad in de stad zijn, dat U niet doet?

Leer ons dan, Heere, Uw wegen. Maak ze ons bekend door Uw Woord en Geest.

Amen.

Gezongen: Lofzang van Zacharias: 4.

Predikatie over 2 Korinthe 4 vers 6, uitgesproken door ds. J.P. Paauwe op 31 oktober 1954 (Hervormingsdag) te Den Haag

Gezongen: Psalm 46:1 en 2.

Gelezen: Twaalf artikelen des geloofs; 2 Korinthe 4.

Gebed:

Ach, volzalig, algenoegzaam en aanbiddelijk Opperwezen, wat is het toch schoon wanneer de liederen van Uw Kerk worden gezongen of gelezen en wanneer onder de aandacht gebracht wordt de letter naar de Geest. Laat het voor ons allen eens schoon zijn, en dan is het nodig dat het overgedrukt is in ons hart. Wanneer de dichter deze gewaarwording, dit geloof had, dan sprak hij van 'een goede rede', en deze is dan te geven, want goed

en schoon is alles wat waar is, strekt tot verheerlijking van U, en dient tot en geeft een beschrijving van des mensen behoudenis.

Gij hebt ons bewaard, geschonken gezondheid en krachten om hierheen te komen. Doe ons Uw goedheid erkennen en waarderen, en laat ons door Uw genade in een gepaste gestalte hier neerzitten; niet met opsmuk, zoals dat meer en meer onder de mensen en zelfs onder ons gevonden wordt – dat is het beeld van de duivel – maar in eenvoud en in oprechtheid en nederigheid des harten.

Geef ons wat waard is gezegd te worden en wat gezegd moet worden in een prediking. En laat ons daarbij een recht oogmerk hebben, liefde tot U en liefde tot de naaste, liefde tot zijn zaligheid.

Gedenk zieken, verpleegden, rouwdragenden. Er zijn er die ernstig ziek zijn. Heere, laat er een geroep opgaan, en wil dit geroep horen. Is het de stem van het schaap, wil het dragen, naar Uw belofte.

Gedenk ons volk, de regering, de koninklijke familie. Ach, gedenk de volkeren. Gedenk die gedeelten van de aarde waar de ellende nog zo groot is en waar ook geen kennis is van de waarheid. Maar gedenk ook ons volk, ons land. Er is voorspoed, maar er is achteruitgang op bijna alle gebied.

Amen.

Gezongen: Psalm 20:1 en 2.

In het zesde vers van het u voorgelezen hoofdstuk, 2 Korinthe 4, vindt u het volgende:

‘Want God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene Die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus.’

Onmiddellijk aan deze woorden gaat vooraf: ‘Want wij prediken niet onszelven, maar Christus Jezus, den Heere; en onszelven, dat wij uw dienaren zijn om Jezus’ wil.’ De apostel zegt dus in het vijfde vers dat hij niet zichzelf predikte, dat is: ten eerste: hij had zichzelf niet op het oog, en ten tweede: wat hij in zijn prediking naar voren bracht, dat had hij niet uit

zichzelf, maar uit God. En nu kon de vraag oprijzen – en deze vraag voorziet de apostel – hoe hij dan toch wel zo ver gekomen was. Want als iemand zichzelf niet op het oog heeft, wanneer hij dingen zegt die niet uit hem, maar uit God zijn, dan moet er toch nogal wat gebeurd zijn. Ja, wat moet er dan gebeurd zijn? Dan moet men geleerd hebben zichzelf te verloochenen. En omdat de apostel Paulus nu de vraag voorzag, de vraag hoe hij het zo ver gebracht had, geeft hij in het zesde vers het antwoord: *‘Want God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene Die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus.’*

In deze woorden, die de overdenking meer dan dubbel waard zijn, spreekt de apostel van een weldaad, en dan zegt hij van Wie hij deze weldaad ontvangen had. De weldaad wijst hij ons aan in de woorden: *‘Om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus.’* En van de Gever spreekt hij in de woorden van het begin van het vers: *‘Want God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen.’*

Een enkel woord over de weldaad: *‘Om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus.’*

‘Verlichting.’ Van nature zijn wij duisternis. Dat wordt ons hier gezegd, en het wordt ons ook verklaard in Efeze 5 vers 8: *‘Want gij waart eertijds duisternis, maar nu zijt gij licht in den Heere.’* Waarvan een mens ook kennis moge hebben, waarin hem ook licht geschonken moge zijn, in betrekking tot God en Zijn Koninkrijk is de mens blind, en deze blindheid houdt hij, totdat God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen, schijnt in zijn hart.

Paulus was een verlichte ziel. Hij zag God. Hij zag het Opperwezen zoals Het is, zodat elke dwaling, hierop betrekking hebbende, was buitengesloten. De Kerk van Christus heeft zekerheid in het hart, en ze zegt, wederom met de apostel: *‘Ik weet Wien ik geloofd heb’* (2 Tim. 1:12). Waar deze zekerheid in het geheel niet gevonden wordt, daar is ook geen kennis en geen genade.

De apostel zag God. Wij weten dat God is, maar wij weten niet wat of wie Hij is. Er is op de gehele aardbodem geen mens die in staat zou wezen, ook maar gedurende weinige seconden, te zeggen wat God is. En wanneer hij eraan begon, dan zou hij niet anders aan de dag brengen dan dwaling.

Wat God voor de mens is, voor hem zijn kan, voor hem zijn wil, en wat de mens voor Hém is: er is niemand, buiten de verlichting door God, die het u zeggen kan. En gij weet dat wat ik spreek de waarheid is. Eigen onderzanding, uw consciëntie en veel andere dingen bevestigen dit, al kan het u toegelaten worden een waangeloof, een zelfverheffend geloof, aan te zien als een ding uit God.

God is heerlijk. Zijn werken zijn heerlijk. Het werk der schepping. ‘Hoe groot zijn Uw werken, o HEERE! Gij hebt ze alle met wijsheid gemaakt’ (Ps. 104:24). Ge hoeft er niet voor te reizen naar hemelhoge bergen. Gij kunt Gods macht en wijsheid zien in het kleinste deeltje van Zijn schepping. En de herschepping. Als iemand door de genade des Geestes zijn herschepping beleeft – en de herschepping of wedergeboorte moet beleefd worden, anders verstaan wij haar niet – dan is hij in verwondering en in aanbidding, zoals we dat vinden in de 118e Psalm: ‘Het is een wonder in onz’ ogen; wij zien het, maar doorgronden ’t niet’ (Ps. 118:11 ber.).

De Heere is heerlijk in Zijn wezen. Hij is heerlijk in Zijn eigenschappen. Als het iemand te beurt mag vallen dat God Zich openbaart, dan aanschouwt hij God in deze eigenschappen en hij heeft ze lief. Niet slechts Zijn genade en barmhartigheid, goedertierenheid en ontferming, maar ook en even goed, Zijn rechtvaardigheid en Zijn heiligheid en Zijn gestrengheid: ‘God heb ik lief’ – en niet íéts van Hem – zegt de dichter van de 116e Psalm (vs. 1).

God is heerlijk in Zijn Personen. Het is toch wonderlijk dat iemand het ene ogenblik blind is en deze blindheid gewaar wordt en in het volgende ogenblik Christus aanschouwt, God aanschouwt in Christus, de Vader en de Heilige Geest, en dat hij dan daarbij ondervindt de heilrijke gevolgen en de grote zegeningen van deze aanschouwing, want nú wordt hij wedergeboren. Nu ontvangt hij het geloof, nu ontvangt hij de hoop, nu ontvangt hij de liefde, nu ontvangt hij de gewilligheid om te gehoorzamen, nu ontvangt hij de vreze Gods. Ach, het is zo groot en het is zo wonderlijk, en ik wenste wel dat u allen, jong en oud, hiervan kon spreken, maar helaas, ze zijn er bijna niet die ervan spreken kunnen. Men gaat op in de wereld en in zichtbare en tastbare dingen, de ouderen en ook de arme jeugd, die niet weet waaraan ze overgeleverd is en waaraan ze overgeleverd zal worden.

En omdat God heerlijk is en omdat de apostel Paulus God zag, zo

spreekt hij: *‘Om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods.’* En zo spreekt ieder die gelooft, ook degene wiens geloof maar zwak is. Hij kan niet nalaten zo te spreken, en in zijn hart weet hij dat het zo is, zodat hij zegt met de apostel Petrus: *‘Wij zijn geen kunstiglijk verdichte fabelen nagevolgd, maar wij zijn aanschouwers geweest van Zijn majesteit’* (2 Petr. 1:16). Lees het maar eens na, lees al deze dingen maar eens na. De meeste mensen, bijna alle mensen, weten niet wat waar is, wat de waarheid is, maar ik mag u verklaren dat ze schoon is en dat ze alles in zich bevat, voor de tijd en voor de eeuwigheid beide, voor het lichaam en voor de ziel, en altijd.

Maar waar had de apostel Paulus de heerlijkheid Gods gezien? Dat zegt hij ons ook. Hij zegt: *‘in het aangezicht van Jezus Christus’*, dat is in de Persoon van Jezus Christus.

Er is tweërlei kennis van Christus: één door het Woord, en die hebt gij allen. En er zijn er maar weinigen die er iets mee doen. De meeste mensen hebben geen vermoeden van de inhoud van het Woord, en ze zien er ook niets in, en het lezen en de overdenking van de Bijbel is hun tot last. Ze willen er hoogstens een praatje over hebben, en dan weten ze niet hoe schandelijk ze huishouden met al hun ketterijen. De andere openbaring is door het Woord en de Geest, en deze openbaring hebben de uitverkorenen, alle uitverkorenen, behalve dan de kleine, de zeer kleine kinderen. Waar nu deze openbaring is, de openbaring van Jezus Christus door het Woord en de Geest, daar wordt de heerlijkheid Gods gezien. God in Christus te aanschouwen, dat is God te zien. Zaligmakend is God nergens anders te zien dan in Christus. En als iemand Christus heeft leren kennen, dan aanschouwt hij God in Zijn heerlijkheid.

Gezongen: Psalm 20:3, 4 en 5.

En nu een enkel woord over de Gever van deze weldaad. *‘God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen.’* Met deze woorden wijst de apostel ons de Gever aan.

‘God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen.’ Hoe wist de apostel Paulus dat God in zijn hart geschenen had? Hebt u ook op deze vraag een antwoord? Het antwoord is dit: Als God in iemands hart schijnt, dan brengt dit de zekerheid mee. Zodat God niet in iemands hart kan

schijnen, zonder dat de persoon die het voorwerp van deze Goddelijke werkzaamheid is, weet dat het God is. Ik heb u al meer gezegd: Wanneer deze dingen plaatsgrijpen, dan zegt het hart onmiddellijk, al spreekt het deze woorden niet: ‘Dat is God.’ En dan komt er een diepe verlegenheid en een grote beschaamdheid en een oprechte vernedering. Dan wordt God grootgemaakt, naar de woorden van de 29e Psalm, het negende vers: ‘Maar in Zijn tempel’ – dat is in Zijn gemeente – ‘zegt Hem een iegelijk ere.’ Dat begint daar. En vóór die tijd heeft men altijd zichzelf op het oog gehad – is het niet afschuwelijk? – onder het mom van godsdienst, met de bedekselen der schande, waarvan de apostel in het begin van ons teksthooftstuk spreekt (2 Kor. 4:2), en waarvan hij zegt dat hij ze afgelegd had.

Let op deze dingen! Ik tracht ze omlijnd te zeggen, omdat er bijna geen kennis van de waarheid meer is, omdat er zo ongeveer overal gelogen wordt. En daarom: schenk uw volle aandacht aan deze dingen!

De Godsopenbaring in het hart doet onmiddellijk zien dat de dingen waar zijn, niet slechts zoals ze beschreven staan in de Bijbel, maar ook zoals ze gegraveerd zijn in het hart. En het is in dat ogenblik dat het Woord wordt verstaan: ‘En de Geest is het Die getuigt dat de geest de waarheid is’ (1 Joh. 5:6). De Geest en het Woord in het hart, en de Geest in het Woord: dat de Geest in het Woord de waarheid is.

Ach, ik bid u: let op deze dingen, want ge wordt zo bedrogen, en ge laat u zo gemakkelijk bedriegen. Let er toch op! Het gaat voor u ook om een eeuwigheid, en straks staat u met mij voor God. En dan moet ik rekenschap geven van hetgeen ik u gepredikt heb, en u moet rekenschap geven van hetgeen gij met onze prediking gedaan hebt.

Maar welke God? Hij zegt: ‘*God, Die gezegd heeft*’, enzovoort. Welke God? Het antwoord vindt u in de volgende woorden: God, Die gezegd heeft, Die gesproken heeft, Die iets gewild heeft... Wanneer heeft God gezegd dat het licht uit de duisternis zou schijnen? Dat heeft Hij gedaan bij de schepping. Dat kunt u vinden in Genesis 1. Daar staat in het begin: ‘En duisternis was op den afgrond; en de Geest Gods zweefde op de wateren. En God zeide: Daar zij licht. En daar werd licht’ (vs. 2, 3). En dan moet u vooral letten op wat onmiddellijk nog volgt, dat is dit: ‘En God maakte scheiding tussen het licht en tussen de duisternis’ (vs. 4). Als u nu genade bezit, dan weet u dat precies, dan weet u precies wat dat betekent.

Want als God schijnt in het hart, dan komt er licht in het hart. En er is in het hart geen licht gekomen, of de scheiding wordt gemaakt tussen licht en duisternis, zodat zo'n mens dan onmiddellijk weet wat het niet is, en ook wat het wel is. Ook hier geldt het woord van Paulus, of van de schrijver van de brief aan de Hebreëen: 'Hij neemt het eerste weg, om het tweede te stellen' (Hebr. 10:9).

Ja, zo gaat het in het genadeleven. U hoeft er nooit aan te twijfelen. Die deze dingen tegenspreken, zijn een prooi van de vorst der duisternis. En zolang ze dit zijn en wanneer ze niet veranderen, gaan ze voor eeuwig te gronde. Bedenk het maar. Ik zeg het niet voor mijn vleselijk genoegen. Ik spreek deze dingen uit, ten eerste omdat ik weet dat ze zo zijn, en ten tweede of het u tot nut mocht wezen en u halen mocht uit de klauwen van de verleiders, uit de klauwen van de vorst der duisternis.

'Is Degene Die in onze harten geschenen heeft.' Wat wordt er bedoeld met het hart van een mens als er in de Schrift van gesproken wordt? Het verstand en de wil en de genegenheden en het oordeel en de consciëntie. Nu zegt de apostel dat God in zijn hart – en God doet dat in het hart van ieder die Hij genade schenkt – dat God in zijn hart geschenen had. Niet in zijn verstand alleen. Waar het alleen verstand is, daar gaat de Bijbel vóór, en men probeert te doen wat er in de Bijbel staat, tot zijn eeuwige ondergang. Waar het gehele hart bestraald wordt, daar gaat de werking des Geestes vóór, en dan leert men de Bijbel kennen zoals hij is. Kunt u het onthouden? Probeer het maar, het zou u later wel te pas kunnen komen. Want ik zei dat eens tegen een ouderling van een bepaalde kerk in Den Haag. 'O,' kreeg ik ten antwoord, 'daarmee hoop ik het nooit eens te zijn.' En ik heb gezegd tot hem: 'En al Gods volk is het er zo hartelijk mee eens.'

En al deze krachten – 'mogendheden' worden zij in de taal der geleerdheid wel eens genoemd – waren door het licht beschenen, zodat het verstand verlicht was geworden, een onderscheid waarlijk van dag en nacht; zodat de wil was vernieuwd geworden, een onderscheid van dood en leven; zodat de genegenheden waren gereinigd; zodat het oordeel op het rechte voorwerp was gevestigd; zodat de consciëntie was bevredigd. Dat bedoelt de apostel hier; dat is zijn mening. Onderzoek maar of zo uw mening ook is. De apostel Paulus heeft hier gesproken zoals God spreekt, en zo spreekt ieder begenadigde, wanneer hij het heeft over deze dingen. En u moet niet

denken dat er ooit iets tussen zal kunnen geplaatst worden, want deze waarheid zal de gehele wereld wegstormen, voor zover ze gestorven is in haar dwaasheid. En dan zal er een Gemeente zijn die God lof toebrengt. Zo liggen de dingen.

‘In onze harten geschenen heeft om te geven.’ ‘Om te geven.’ Nooit werd er iemand begenadigd die sprak van zijn pijn en boog, van zijn garen en netten, maar hij is onmiddellijk, als hij het al niet gedaan had, plat neergevallen, of het vertrek waar hij zich bevond, op en neer gelopen, handen klappende en uitroepende: ‘O, dat had ik nooit kunnen denken; de dood verdiend en het eeuwige leven ontvangen! Nooit heb ik er iets van geweten, nooit! En ik zou er eeuwig in omgekomen zijn, in al wat ik somtijds dacht te weten, als deze werking van Gods gezegende Geest niet had plaatsgehad.’

‘Om te geven.’ Nu had de apostel Paulus zonder twijfel, evenals ik en u, deze genade nodig, maar als er nu staat: ‘om te geven’, dan heeft dit betrekking op de Evangeliebediening: om te geven door de prediking. De inhoud van de prediking is Jezus Christus, of wilt ge, zoals ik in mijn herdenkingsrede gezegd heb, de 6e oktober in Bennekom:* God in Christus. Maar nu is er niemand – we hebben het u al gezegd – die enige kennis van Christus heeft, wanneer God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen, niet in zijn hart heeft geschenen. Maar niet zodra schijnt God in het hart van een mens, of – en ook dit heb ik u alweer gezegd – God in Zijn heerlijkheid, Christus en God in Hem, God in Christus, wordt aanschouwd.

31 oktober – Hervormingsdag. Ik heb weleens uitvoerig bij de dingen van de Reformatie stil gestaan. Ik heb de geschiedenis van Luther weleens verhaald, en ik heb ook weleens andere onderwerpen uit de geschiedenis van de Reformatie met u besproken. Het is mijn bedoeling nu niet om er uitvoerig over te zijn, maar ik hoop toch dat wat ik ervan zeggen zal, steek houdt.

De reformatoren hebben zich geplaatst vlak tegenover wat aanwezig was. En wat was er aanwezig? Een antichristische kerk: de Roomse Kerk,

* Zie blz. 201 e.v.

die ge niet genoeg kunt mijden, want haar invloed is afschuwelijk, en als ze er kans toe zag, dan zou ik hier niet zitten, ons zou geen gelegenheid gegeven worden om het Evangelie te prediken, want u moet geen ogenblik denken dat de Roomse Kerk ook maar in één opzicht veranderd is. Wat ze was toen ze liet branden en hangen, dat is ze nog, en vergeet het nooit.

Deze mensen, de reformatoren, moesten er wel alles voor over hebben, wilden ze dit doen. Dat hadden ze ook. Ze hadden er alles voor over. Toen God in hun harten scheen, *‘God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen’*, toen viel alles weg. Ze schoten er alles bij in, ook de behartiging van hun belangen. En wat dit laatste punt betreft, zij geloofden dat zij hun belangen niet konden behartigen, maar dat God het wél kon, en dat Hij dat ook zou doen, zodat ze met de dichter van de 73e Psalm konden zeggen en ook gezegd hebben: *‘Wien heb ik nevens U in den hemel, nevens U lust mij ook niets op de aarde’* (vs. 25).

En nu vraag ik: wat heeft deze mensen bewogen om dát te doen, om zich tegenover de gehele wereld te plaatsen en tegenover de kerk die in die dagen zo machtig was? Wat heeft deze mensen bewogen? Het antwoord vindt u in onze tekst: *‘Want God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene Die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting’* – om te geven door de prediking – *‘verlichting der kennis der heerlijkheid Gods.’* En nu kon men deze mensen, de reformatoren, zoeken te verbranden of te hangen, maar zij zouden van deze prediking niet afwijken. En vandaar het bekende woord – ik weet niet of Luther dat nu zo precies gezegd heeft, maar dat komt er niet op aan; heeft hij wat anders gezegd, dan heeft hij dit bedoeld – *‘Hier sta ik, God helpe mij, ik kan niet anders.’* En zo heeft ook Calvijn gestaan. Calvijn heeft zich liever laten verbannen dan prijs te geven hetgeen hij predikte. En zo heeft men overal gestaan waar het licht van de Reformatie was doorgebroken.

En als er nu een film vertoond wordt met het opschrift *‘Martin Luther’*, laat u dan niet verleiden om daarheen te gaan, doe dat maar niet, denk maar niet dat de schijn daar iets betekent. Doe andere dingen: bekeer u! Kinderen, jonge mensen, bekeer u. Bekeer u tot God, en doe het haastelijk, voordat het te laat is.

Heeft God ook in uw hart geschenen? Het ligt bij u om deze vraag te beantwoorden. Wat het is, van Wie het komt, wat het uitwerkt, we heb-

ben het u mogen zeggen, en nog eens: nu ligt het op uw weg om te onderzoeken of God in uw hart geschenen heeft. En als u met mensen in aanraking komt die veel te vertellen hebben, en u krijgt er de vrijmoedigheid toe, dan legt u ze het best het zwijgen op door te vragen: ‘Heeft God in uw hart geschenen?’ Want waarlijk, er zijn niet veel mensen die op deze vraag het antwoord, het rechte antwoord, kunnen geven. Geloof het maar dat er maar zeer weinigen zijn die genade bezitten in deze droeve tijd.

Door de reformatoren heeft God vele en grote dingen gedaan. U gelooft toch niet dat ze dááaraan gedacht hebben? U meent toch niet dat ze opgestaan zijn met het voornemen om grote dingen te doen? Een begenadigd mens heeft geen program, en een begenadigd mens maakt geen propaganda. Een begenadigd mens heeft niet veel te zeggen; hij laat een ander met rust en hij zal de gehele wereld wel met rust laten, als zij hem maar niet aantast in zijn leer. Als dit gebeurt, dan is elke rechtvaardige ‘moedig als een jonge leeuw’ (Spr. 28:1).

De reformatoren hebben niet geweten waar het heen ging. En met name Luther, Luther heeft zeker niet op zijn programma gehad de Roomse Kerk te gronde te richten en in de plaats daarvan iets anders te bouwen. Het ging om de waarheid, om de waarheid gelijk ze in Christus is. Dat het tot een breuk gekomen is met de bestaande kerk, natuurlijk, dat kon niet uitblijven, maar die breuk was er toen de paus Luther excommuniceerde. Toen heeft Luther de banbul verbrand en er schone woorden bij gesproken.

Een begenadigd mens is begonnen met zich te laten leiden bij zijn begenadiging, zoals u dat ziet in de bekering van de apostel Paulus: ‘Wat wilt Gij, Heere, dat ik doen zal?’ (Hand. 9:6). En naarmate nu de genade werkt, blijft de begenadigde hierin. Psalm 25 vers 2 (ber.) verliest nooit zijn kracht en betekenis voor een begenadigd mens. Integendeel, naarmate hij ouder is in de genade, neemt deze kracht en neemt deze betekenis toe. Juist doordat deze mensen zich hebben laten leiden, heeft God zulke grote dingen gedaan. En dat is alweer een van de Godsgeheimen. Die wat op het oog heeft, bereidt zijn ondergang; en die niets zoekt dan alleen maar God, ach, hij wordt staande gehouden voor het oog van de gehele wereld. God zou reden genoeg hebben gehad om hem te verdelgen, en dat heeft Luther dikwijls ook beleden, en ieder begenadigde doet dat, maar God verdelgt niet, Hij houdt staande, ten spijt van de vijanden. En zo is

verrezen het grote gebouw van de Hervorming. Waren wij maar niet bezig om het weer af te breken!

Dus – en hiermee wil ik besluiten – dus: het begin is het schijnen van God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen in het hart, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods. Dit is het begin. En waar dit begin is, daar is de wedergeboorte, daar is het geloof, de hoop, de liefde, het rechte oordeel, de goede consciëntie, de rechtvaardigmaking, de heiligmaking. En waar deze verlichting niet is, daar is ook niets! Daar moet alles nog gebeuren. Als ik tijd had gehad, dan zou ik u dit aange-toond hebben met u te wijzen op de punten van overeenstemming tussen de herschepping en de schepping. Toen God sprak en het heelal schiep, was er niets; wanneer God spreekt en het hart verlicht, dan is er ook niets. God was de Schepper, en wanneer Hij het hart verlicht, dan is Hij de Herschepper. En God schiep de wereld alleen maar omdat het Hem behaagde, door niemand was hierom gevraagd gelijk vanzelf spreekt; en God herschept de mens zonder dat deze erom gevraagd heeft. En het gewrocht* van Gods scheppende kracht was schoon: de Heere zag dat het goed was; en het gewrocht van de herscheppende kracht des hemels is ook schoon.

Het schijnen van God in het hart, dat is het begin. Dan *zijn* er de dingen, zoals alle dingen er zijn wanneer een kind geboren is, zonder gebrek, het moet alleen maar groeien, toenemen. En dan heeft deze mens de roeping om te volgen, niets anders te doen dan te volgen, weinig te spreken, veel te zwijgen en goed te luisteren, te luisteren naar de Schrift, te luisteren naar de stemmen van de wereld, te luisteren naar het geklank van de waarheid.

Waar God niet in het hart schijnt, daar is ontbloting, naar het woord uit Spreuken 29: ‘Als er geen profetie is, wordt het volk ontbloot’ (vs. 18). En deze ontbloting is er en blijft er, al zouden er in een betrekkelijk geringe stad honderd kerken zijn en in een zeer klein dorp meer dan één.

Amen.

Gebed:

Och, Heere, dat we U danken mochten dat deze dingen nog gezegd

* voortbrengsel van scheppende werking

konden worden, gezegd móchten worden, dat U er ons nog enige opening voor wilde schenken en dat we van buiten niet verhinderd werden. Laat het nu zijn tot meerdere glorie van U en ook tot heil van deze en gene, tot versterking en bevestiging van degene in wie het leven gevonden wordt en tot bekering van hem die nog altijd meende het beste te doen met de dingen van deze wereld te zoeken. Och, zo dwaas zijn wij van nature allen. Wij hebben geen oog voor de onzichtbare dingen, maar alleen maar voor de tastbare. En naar de wereld gaat ons hart uit, en zo men tracht ons daarin te verhinderen, dan is er opstand en tegenstand, en dan kan dat zover komen dat er doodslag plaatsgrijpt: En Kaïn sloeg zijn broeder Abel dood.

Heere, we moeten geborgen zijn, klein en groot, we moeten geborgen zijn. Er zijn hier vele jonge mensen, er zijn hier ook verscheidene kinderen; laat het Woord eens postvatten in hun harten. Zij hebben nu nog de schoonste gelegenheid om door U zich te laten veranderen, maar ouderen kan dit ook nog te beurt vallen.

Doe ons veel overdenking hebben, veel gebed, althans oprecht gebed. Doe ons veel ingekeerd in onszelf leven, zonder enige gemaaktheid. Laat ons een vriendelijk woord voor de wereld hebben, maar laat ons haar invloed schuwen en ontvluchten. En als we merken dat iemand zich bedriegt voor een ontzaglijke eeuwigheid, laat ons opzien tot U of het U behaagt een woord ter weerlegging en ter waarschuwing te spreken.

Heere, geleid ons nu op onze weg; wil ons beveiligen, ons en onze kinderen.

Amen.

Gezongen: Psalm 119:29 en 30.

Woorden van Luther

De genade wordt ons niet geschonken opdat de werken van liefde veelvuldiger en gemakkelijker volbracht zouden worden, maar omdat er zonder genade geen werk van liefde bestaan kan.

Stelling 91 van de 97 stellingen van 4 september 1517